

SCHATKAMERS OPEN, AANDACHT GEGARANDEERD

Nederlandse GLAM-instellingen (*galleries, libraries, archives and museums*) willen zich graag openstellen en hun schatten digitaal tonen. Waar krijgen ze mee te maken? En welk aandeel heeft Wikipedia hierin? In deel 1 van een serie van zes: het bereiken van een miljoenenpubliek.

Jos Damen

Hoofd Bibliotheek
Afrika-Studiecentrum
van Universiteit Leiden

Lizzy Jongma, destijds datamanager van het Rijksmuseum, schokte begin 2015 haar gehoor van bibliotheek- en museumdirecteuren in Florence tijdens een conferentie van OCLC, wereldwijd samenwerkingsverband van bibliotheken. Ze vertelde dat het Rijksmuseum alle afbeeldingen van schilderijen waar geen auteursrecht meer op rust, in hoge resolutie gratis online op de website Rijksstudio ter beschikking stelt van iedereen. In de zaal zag ik Amerikaanse museumdirecteuren elkaar hoofdschuddend aanstoten. De vraag kwam na afloop van Jongma's praatje: 'Hoe zit het met het verdienmodel?' Jongma legde het rustig uit: zowel bedrijfsmatig (overhead versus opbrengst) als ideologisch (het publiek mag dit van een publieke instelling als het Rijksmuseum verwachten) was dit de beste keuze. 'En als men in China lelijke mokken fabriceert met daarop de afbeeldingen van onze schilderijen hebben deze in elk geval de juiste kleuren.'

Zeggenschap kwijt

In een notendop ligt daar veelal het dilemma van musea en bibliotheken. Ben je je afbeeldingen 'kwijt' als je ze in hoge resolutie gratis beschikbaar maakt? Ja, dat is zo, want iedereen kan ermee aan de haal. Maar wat het Rijksmuseum duidelijk maakte is dat je er ook iets voor terugkrijgt: veel online bezoekers, meer aandacht voor je collectie en zelfs verrassende dwarsverbanden door bezoekers in Rijksstudio. En verder nog levende kunstenaars die vragen om hun werk op dezelfde manier open te gooien – maar dan met een ander auteursrechticoontje.

Veel Nederlandse instellingen ontdekten in het afgelopen decennium de zegeningen van open beschikbaarstelling. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), Naturalis, het Natio-

478 miljoen keer
op Wiki bekeken
in april 2018:
Baron van
Omphal, door
H.A. van Bloeme

Collectie Rijksmuseum Amsterdam

naal Archief, Beeld & Geluid en tientallen andere culturele instellingen hebben miljoenen foto's uit hun collecties vrijelijk ter beschikking gesteld. Deze worden op grote schaal door anderen gebruikt. Vrijwilligers hebben anderhalf miljoen afbeeldingen van deze instellingen overgezet naar Wikimedia Commons. Daarmee gingen de foto's binnen een paar jaar van een afgesloten lade naar een miljoenenpubliek. Het Rijksmuseum heeft daar natuurlijk een

ideale collectie voor en ziet die beloond met honderden miljoenen pageviews per jaar op Wikipedia.

RCE: 50 miljoen views in 2019

De RCE was een van de eerste instellingen die zag hoe het kon. Vanaf april 2011 maakte ze bijna een half miljoen foto's uit de jaren 1860 tot 2010 beschikbaar op CultureelErfgoed.nl. Dat waren foto's van rijksmonumenten, vuurtorens en molens. Deze bleken erg populair, en vanaf december 2012 nam Wikimedia Commons ze over, met alle metadata, coördinaten en een slimme Rijksmonument-tag. In Wiki werden de foto's opnieuw gecategoriseerd en inmiddels worden er 40.000 RCE-afbeeldingen in 240 taalversies van Wiki gebruikt en bij elkaar gemiddeld 30 miljoen keer per jaar bekeken.

Uitschieter was een foto uit 1926 van Themistocles, die op de homepage van de Italiaanse Wikipedia in juli 2019 17,6 miljoen pageviews opleverde (exclusief bots). Andere populaire RCE-foto's verbleekten daarbij: molen De Koperslager, de vuurtoren in Ouddorp en de kerk in Oosterlittens kregen niet zo'n groot publiek. In 2019 had de RCE mede daardoor een recordaantal views van haar afbeeldingen op Wiki: 49,7 miljoen. <

Openstellen in drie stappen

De collectie van een instelling breng je het slimst in drie stappen onder de aandacht en in de wereld:

- > Breng de collectie nauwkeurig in kaart, inclusief metadata en auteursrechtelijke situatie per object – bij voorkeur met een publiekdomein- of creative commons-licentie, maar respecteer het auteursrecht (tot 70 jaar na de dood van de maker!).
- > Maak een zeer ruime keuze uit de collectie, gebaseerd op belangstelling, belang en beleid.
- > Gebruik de juiste website, 'plukbaar' voor anderen.